

Makelaar in kennis

Liefdadigheid is veranderd. We geven niet zomaar meer geld, maar doneren eigen expertise aan het goede doel. DOOR FLOOR BOON

BIJ DE KOKOSMATTENFABRIEK IN INDIA HEEFT Gerrit Harms écht iets voor elkaar gekregen. De 68-jarige werktuigbouwkundige uit Enschede – die naar India reisde en daar zijn expertise kosteloos ter beschikking stelde – kreeg de opdracht om de hoeveelheid afval van de fabriek te beperken en te kijken waar er gerecycled kon worden. Ze maken daar kokosmatten van een pvc-onderlaag, waar kokosvezels in worden gedrukt. Harms wist het meteen: ‘Die pvc-laag zouden ze moeten vervangen door een biologisch afbreekbare kunststof, dan maken ze helemaal geen afval meer.’ Zoiets, weet Harms, is niet morgen gerealiseerd, maar op de lange termijn moet dat lukken. ‘Voorlopig kunnen ze het afval beperken met simpele aanpassingen aan de machines. Ze kunnen het daardoor nu al met 90 procent reduceren.’ Ook keek Harms om zich heen en dacht: *wat een energiever-spilling!* ‘De zon hangt loodrecht boven de fabriek, daar zouden ze gemakkelijk gebruik van kunnen maken.’

De strategie van Harms, wanneer hij als vrijwilliger bedrijven in ontwikkelingslanden adviseert, is: goed kijken en vragen waar mensen behoefte aan hebben. ‘Technische kennis, inzet en ervaring zijn goede binnenkomers. *Hands on*, daarmee verdien je respect. Als je als expert alleen maar een mooi verhaal hebt, overtuig je die mensen niet.’

Harms wordt als expert uitgezonden door PUM, Netherlands Senior Experts, die mensen met minstens dertig jaar ervaring inzet als vrijwilliger om bedrijven in ontwikkelingslanden en opkomende markten te adviseren. De organisatie werd opgericht in 1978, in de tijd dat de VUT ontstond. Mensen stopten eerder met werken, maar waren nog vitaal genoeg om iets bij te dragen.

‘Ervaring is een enorme toegevoegde waarde’, vertelt Thijs van Praag, directeur van PUM in zijn Haagse kantoor op de vijftiende verdieping, met een weids uitzicht over de stad. Omdat PUM mensen naar het buitenland stuurt, moeten ze in staat zijn in korte tijd een bedrijf echt op weg te helpen. Van Praag: ‘Een typisch PUM-project is: je gaat naar een bakkerij, adviseert daar over efficiënter gebruik van materialen en machines, maar je neemt ook de recepturen onder de loep en kijkt naar de bedrijfsvoering. Zo kun je een efficiëntie- en kwaliteitsslag maken met weinig middelen, maar met een grote output op het product.’

Bemiddelen tussen non-profitorganisaties en individuen die graag goed willen doen, het is een nieuwe, we-

reldwijde trend en PUM is er een voorbeeld (en tegelijk voorloper) van. In Nederland ontsproten in het afgelopen decennium meerdere, vergelijkbare initiatieven, die zich richten op andere, jongere doelgroepen, maar met hetzelfde principe: geen geld doneren aan een goed doel, maar de eigen expertise inzetten om dat goede doel te ondersteunen. Niet een waterput slaan of een school bouwen die na vertrek kan instorten, maar kennis overdragen die werkelijk beklijft en relevant blijft.

Ingrid Bontkes wilde toen zij vijf jaar geleden de arbeidsmarkt opkwam graag bij een organisatie met een ideale inslag werken, maar vanwege een gebrek aan ervaring kreeg de 32-jarige communicatie-expert uit Amsterdam nergens een contract. Ze ging werken bij een commerciële vastgoedondernemer, maar het bleef knagen. Via Laluz, een Amsterdams bureau dat professionals koppelt aan maatschappelijke initiatieven, kan ze zich op projectbasis nu inzetten voor organisaties die ze moreel ondersteunt.

Een ideale manier om iets goeds te doen’, zegt Bontkes. ‘Ik kan mijn ervaring als communicatie-expert vrijwillig inzetten voor organisaties die die kennis vaak niet zelf kunnen betalen. En ik kan dat op mijn eigen tijd en eigen manier doen.’ Een win-winsituatie, meent Bontkes, die via Laluz voor onder andere KWF Kankerbestrijding en Dokters van de Wereld heeft gewerkt om persvragen te beantwoorden, de fondsenwerving te ondersteunen en allerhande ondersteunende zaken te verrichten.

Voor KWF Kankerbestrijding onderzocht Bontkes daarna de mogelijkheden voor het opzetten van een jongerenlabel om nieuwe doelgroepen aan te spreken. ‘Samen met twee anderen heb ik de positionering van KWF op de markt onderzocht en bekeken wat de drijfveren van jon-

geren zijn om geld te geven aan een organisatie als deze. Het was een overzichtelijk project waar we KWF echt blij mee hebben gemaakt.' Van ieder project leert Bontkes iets, zegt ze. 'Ik krijg er energie van en verbreed mezelf als persoon en als werknemer.'

PUM richt zich op senioren met ruime ervaring en zendt hen uit naar ontwikkelingslanden tegen een vergoeding van kosten, die met subsidies van de overheid worden betaald. Laluz mikt op dertigers en veertigers en koppelt ze aan Nederlandse non-profitorganisaties. Eventuele kosten zijn voor rekening van de expert. 'Juist mensen van die leeftijd hebben de tijd, de energie en de *drive* om iets terug te geven aan de maatschappij, die hen zelf zo veel kansen heeft geboden', legt Marije Mulder uit, directeur van Laluz.

Laluz speelt zo in op een groeiende groep jonge mensen voor wie werk een heel andere betekenis heeft dan voor hun ouders. Niet langer zijn het bereiken van een hoger opleidingsniveau of het verdienen van veel geld belangrijke waarden, de nadruk ligt veel meer op het geven van betekenis aan het werk dat ze verrichten.

Dat ondervindt ook de 1% Club, die mensen oproept om 1 procent van hun tijd, kennis of geld te doneren aan het goede doel. Medeoprichtster Anna Chojnacka vertelt dat het grootste deel van de gemeenschap die zich voor de 1% Club inzet net als zijzelf tussen de 25 en de 35 jaar is en de behoefte heeft om 'iets goeds' te doen. Chojnacka was altijd heel gedreven en bevlogen en wilde zich inzetten voor ideële organisaties. 'Ik wilde graag betekenis geven, maar er was niemand die mij wilde hebben. Veel goede doelen zijn gesloten bolwerken met hun eigen mores. Als je wilt helpen, kun je óf flyeren óf een huis bouwen in Afrika, ongeacht of je daar ervaring mee hebt of niet.'

PUM EN LALUZ BENUTTEN HET BESCHIKBARE POTENTIEEL aan vrijwilligers op een nieuwe manier. Het aantal mensen dat vrijwilligerswerk doet in Nederland, is de afgelopen decennia namelijk nauwelijks veranderd. Het zijn altijd de hoger opgeleiden geweest die zich inzetten voor de minder bedeelde medemens. Wat radicaal is veranderd, zegt Lucas Meijs, hoogleraar vrijwilligerswerk aan de Rotterdam School of Management (Erasmus Universiteit), is de context waarbinnen mensen zich vrijwillig inzetten voor een ander.

'Mensen zetten zich niet meer in voor minderen bedelden omdat de kerk het hen vraagt', meent Meijs. Hoewel de motieven om vrijwilligerswerk te doen niet wezenlijk zijn veranderd, is het verhaal nu van een meer persoonlijke aard, legt Meijs uit. 'Of zoals de Belgische sociologe Lesley Hustinx het mooi zegt: vrijwilligerswerk is geen gewone match meer, het is een biografische match geworden, passend bij het verhaal van iemands leven.'

Bovendien, meent Meijs, is de plaats waarop je aan vrijwilligerswerk komt, structureel veranderd. Vroeger speelde de kerkgemeenschap daar een belangrijke rol in, als matchmaker tussen organisatie en betrouwbaar individu om de orga-

nisatie te helpen. Meijs: 'Die rol wordt overgenomen door clubs als Laluz. Zij kunnen goede doelen garanderen dat ze de juiste, betrouwbare persoon hebben voor het werk dat wordt gevraagd.'

De trend van organisaties die zich als makelaar tussen ideële organisatie en individu opstellen, lijkt wereldwijd. Via de Taproot Foundation, een Amerikaanse organisatie die vergelijkbaar is met Laluz, zetten professionals zich gratis in voor andere, meestal ideële organisaties. Sinds de Taproot Foundation in 2001 werd opgericht, heeft het meer dan 1500 non-profitorganisaties ondersteund met een totale waarde van meer dan honderd miljoen dollar (omgerekend naar de kosten die anders in rekening zouden kunnen worden gebracht).

Oprichter en directeur van Taproot Aaron Hurst verklaart deze trend door een veranderende houding die Amerikanen aannemen ten opzichte van de maatschappij. 'Mensen hebben het gevoel dat ze de maatschappij kunnen en ook moeten vernieuwen. Er lijkt een algemene overeenstemming dat de overheid niet opkomt voor de zwakkeren en dat mensen elkaar dus moeten helpen om er het beste van te maken.' Hurst ziet het als een 'vernieuwing van het sociale contract' dat mensen met de samenleving afsluiten.

Daarnaast signaleert de Taproot-oprichter dat steeds meer ideële organisaties zich realiseren dat de expertise die zij nodig hebben alleen verkrijgbaar is in de commerciële wereld. 'Veel ngo's hebben grote ambities, maar niet de juiste middelen', meent Hurst. 'De koppeling tussen ideëel en *corporate* is voor beide partijen interessant.'

Dat met name de jonge generaties inzien dat het doneren van kennis of expertise een grote impact heeft op de organisatie die je ermee helpt, merkt ook Hurst op: 'In plaats van het doneren van 1000 dollar in cash kun je 10.000 dollar aan vrijwillige uren geven en direct zien wat je daarmee verandert. Die mentaliteit is onderdeel geworden van de ethiek van jonge professionals. Dat heeft de fundamenteën veranderd van wat het betekent om een professional te zijn. Het doen van vrijwilligerswerk is onderdeel geworden van hun professionele identiteit.'

Hoogopgeleide jongeren trekken de beweging, meent hoogleraar Lucas Meijs. 'Zij zijn gewend flexibel en op projectbasis te werken. Ze zijn makkelijk inzetbaar voor een paar uur per week, zolang ze die maar zelf kunnen indelen.' Dat neemt niet weg dat jongeren die beweging niet bepalen. Meijs: 'Er is nog even veel behoefte aan 'handjeswerk', het duwen van een rolstoel of het meehelpen bouwen aan een buurthuis. Daar hoeft je niet hoogopgeleid of jong en ook niet flexibel voor te zijn.'

Het succes van PUM laat zien dat ouderen zich even goed inzetten als het gaat om het vrijwillig helpen van een ander. Legien Kromkamp – een 67-jarige journaliste, die altijd veel over landbouw heeft bericht – ging in juni voor de twaalfde keer op reis om via PUM een organisatie te advise-

ren. Ditmaal naar Zuid-Soedan, om te helpen met het opzetten van een belangenbehartigingsorganisatie voor boeren, met als doel de slagkracht van de agrarische sector te vergroten. Kromkamp zegt zich er in Zuid-Soedan vreselijk aan gestoord te hebben dat er ngo's rondlopen die denken dat ze kunnen helpen door de mensen daar kunstmest te brengen. 'En dat terwijl het land heel vruchtbaar is! Er wordt vaak te weinig gekeken naar wat er nodig is en te veel gelet op wat mogelijk indruk maakt op de mensen die zo'n ngo financieel ondersteunen. Ik werk veel liever op de PUM-manier.'

Die werkwijze, waarbij niet het aanbod, maar de vraag van een organisatie centraal staat, is een andere eigenschap die de diverse bemiddelingsorganisaties gemeen hebben. Marije Mulder vertelt dat Laluz werkt met zo'n vijfhonderd goede doelen, die vrijwel allemaal zelf naar de organisatie zijn toegekomen met een specifieke vraag. Laluz zet vervolgens een vacature uit via haar eigen netwerk en daar kunnen experts op reageren. Mulder: 'Alle goede doelen en professionals worden door ons gesproken en gezien. Zo komt de beste match tot stand tussen mensen die elkaar het best kunnen helpen.'

In 2011 lag het totale aantal donaties (ruim een miljard euro) aan goede doelen in Nederland voor het eerst lager dan het jaar daarvoor: in 2010 doneerden Nederlanders bijna 1,4 miljard euro, volgens cijfers van het Centraal Bureau Fondsenwerving (CBF), dat sinds 1925 alle mogelijke gegevens bijhoudt over fondsenwerving en goede doelen in Nederland. De financiële crisis, die in zowel de VS als Europa in 2008 toesloeg, heeft daarop wel invloed, maar geen grote effecten.

Dat zeggen althans de organisaties die zich in deze branche bewegen. Het onderzoek naar donaties aan goede doelen dat *de Volkskrant* jaarlijks doet, laat hetzelfde zien: ondanks een kleine daling in het totale aantal donaties steeg de opbrengst uit donaties van de 25 grootste filantropische instellingen in Nederland in 2011 met 4,2 procent. Een verklaring daarvoor is dat burgers juist in tijden van crisis behoefte hebben aan betrokkenheid en hoop. Ze blijven daarom geld geven. Ook was er door de crisis een lichte stijging zichtbaar in het aantal mensen dat vrijwilligerswerk doet. Hoogleraar vrijwilligerswerk Meijs: 'Toen de crisis begon, meldden veel hoogopgeleiden zich bij vrijwilligerscentrales. En de deeltijd-werkloosheidswetuitkering (WW) die mensen krijgen na ontslag heeft gezorgd dat veel mensen zich zijn gaan inzetten voor achterstallig onderhoud van hun clubgebouw of vereniging.'

Organisaties merken ook dat de krapte op de arbeidsmarkt mensen naar hen toe leidt. Anna Chojnacka van de 1% Club: 'Er lopen in Nederland veel jonge mensen rond die graag in de non-profitsector aan het werk willen, maar geen baan vinden. Bij ons kunnen ze tijdens het zoeken ervaring opdoen. Het aantal werkzoekenden dat zich bij

ons aanmeldt, is vrij groot.' Ingrid Bontkes, die via Laluz vrijwillig projecten draait, zegt dat haar cv geen enkele rol speelt bij de keuze om gratis een paar uur per week voor een ander te werken. 'Ik haal er gewoon voldoening uit dat ik iets kan betekenen voor een ander.'

Ook voor Gerrit Harms speelt het opvijzelen van zijn cv geen enkele rol. Hij had – als hij niet met de VUT had gekund – rustig nog jaren doorgewerkt, maar kon nu zijn kennis voor anderen van nut maken. Harms ging laatst op bezoek bij een familiefabriek in werktuigbouwmachines in Colombia, waar hij vorig jaar een opdracht voor deed. Zo kon hij met eigen ogen zien wat zijn advies had opgeleverd. Het bedrijf werd veertig jaar geleden opgericht door de vader en wordt nu gerund door de zoon. Harms: 'Alles ging daar hapsnap, zonder structuur. Ik heb hem heel eenvoudige dingen aangereikt, zoals het maken van tekeningen in CAD [een programma waarmee computergestuurd kan worden getekend, red.] en Excel-sheets voor berekeningen. Ook wees ik hem op de relatie met zijn vader, van wie hij vindt dat hij vernieuwing in de weg zit. Dat hielp. Daar is die familie mij nog steeds dankbaar voor.' ■

Het doen van vrijwilligerswerk is onderdeel geworden van de identiteit van jonge professionals

ILLUSTRATIE: MICK WIGGINS/THEISPOT.COM

METAALWERKERS IN MALI WORDEN
GEADVISEERD DOOR EEN VRIJWILLIGER VAN
PUM NETHERLANDS SENIOR EXPERTS.

